

Yrd. Doç. Dr. Sabahattin YÜREKLİ

Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Sosyal Güvenlik Hukukunda Özel Bir Durum: Muristen Bağlanan Aylık, Mirasın Reddi Halinde Kesilir Mi?

(Mirasın reddinin destekten yoksun kalma ve manevi tazminat hakkına olan etkisi)

1- Genel Olarak

Toplumsal yaşamın doğurduğu riskler, etkilerini muhtaç ve yoksul kesimler üzerinde daha fazla gösterir. Bu yüzden sosyal güvenlik hakkı, ortaya çıkışı itibarıyla, temelde, ekonomik yönden güçsüzleri, insan onuruna uygun bir biçimde yaşamak için yeterli geliri olmayanları korumayı amaçlamaktadır¹. Dolayısıyla, sosyal güvenlik hakkı, “çağdaş devlet anlayışının bir sonucu olan sosyal hukuk devletinde geçerli sosyal güvenlik ve sosyal adalet ilkeleri gereğince, toplumdaki yoksul ve muhtaç insanlara, insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyi sağlamak ve onları korumakla görevli devletten, bu yönde gerekli tedbirleri almasını ve teşkilatları kurmasını talep hakkıdır”². Sosyal güvenlik hakkının amacı da; toplumdaki yoksul ve muhtaç insanlara insan onuruna uygun asgari bir yaşam düzeyi sağlanması ve böylece sosyal adaletin gerçekleştirilmesidir³.

Dolayısıyla, sosyal güvenlik kavramı, bireyin karşılaşacağı ve yaşamı için tehlike oluşturan

olaylara karşı bir güvence arayışının ürünüdür. Tehlikeyle karşılaşan bireye, asgari bir güvence sağlamak, sosyal güvenliğin varoluş nedenidir. Günümüzdeki ekonomik kriz ve küreselleşme olguları, sosyal güvenliğin önemini daha da artırmıştır⁴. Çünkü, bireylerin içinde buldukları yaşam koşulları, onların yarından emin olma isteklerini daha da artırmıştır. Bu bağlamda, sosyal riskler arasında yer alan ölüm halinde, ölenin yakınları, kendilerini geçindiren kişinin ölmesi nedeniyle sosyal tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu nedenle, aileyi korumak amacıyla, sosyal güvenlikte ölüm sigortasına yer verilmiştir.

Bireyin ölümü ile, normal geçim imkanlarını kaybeden geride kalan eşe, çocuklarına, ana, babaya kesilen gelirlerinin yerini alacak şekilde yardım yapılması gerekmektedir. Ölüm sigortası, sigortalının ölümü halinde, geride kalan bireylerin geleceklerini güvence altına almayı amaçlamaktadır⁵. Bu amaçla, ölüm sigortası yoluyla, ölenin eşine, çocuklarına, ana ve babasına 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık

Sigortası Kanunu m.32'deki koşulların gerçekleşmesi halinde ölüm aylığı bağlanmaktadır.

Günümüzdeki ekonomik koşulların iyiden iyiye zorlaşması nedeniyle, mirasçılar ekonomik sıkıntı ve kaygılar nedeniyle, murisin geride bıraktığı borçları nedeniyle, onun mirasını reddederek borçlarından kurtulma yolunu tercih etmektedirler. Miras hukuku bakımından, mirasçının mirası reddetmesi halinde, mirasçılıktan doğan hakları kullanamaması açıktır. Ancak, sosyal güvenlik hakları bakımından özellikle muristen bağlanan maaş-emekli ikramiyesi üzerinde ne gibi bir etki oluşturacağı konusunda yasal bir düzenlemenin olmadığı görülmektedir. Yasal düzenlemenin olmayışı:

- Muristen maaş alıp da, mirasını reddetmeyi düşünen kişileri, maaşlarının kesilip kesilmeyeceği,

- Mirası reddedip de, muristen maaş bağlanmasını isteyen kişileri, maaş bağlanıp bağlanmayacağı, sorunlarıyla karşı karşıya bırakmaktadır.

Çalışmamızda önce, mirasın reddi konusuna açıklık getirilecek, daha sonra da mirası reddeden birinin muristen aylık alması halinde bu aylığın kesilip kesilmeyeceği konusu üzerinde durulacaktır. Ayrıca çalışmada, mirasın reddinin, destekten yoksun kalma tazminatı ve mamevi tazminat hakkına olan etkisi üzerinde de durulacaktır.

II- Mirası Reddi

Mirasçılık ve mirasın geçişi, miras bırakanın ölümü tarihinde yürürlükte olan hükümlere göre belirlenmektedir⁶. Medeni hukuk sistemimizde, mirasın kabulü ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Miras reddedilmedikçe kabul edilmiş sayıldığından⁷, mirasın yasal ve atanmış mirasçılara geçişinde külli halefiyet ilkesi benimsenmiştir. Bu ilke uyarınca, miras yasal veya atanmış mirasçılara kendiliğinden geçecek ve mirasçılar miras bırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olacaklardır⁸. Bu sistemde, yasal ya da atanmış mirasçılar, miras bırakanın ölümünden haberdar olmasalar, mirasçı olmayı istemeseler dahi mirasçılık sıfatını kazanmakta ve miras bırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olmaktadır. Böyle bir sistemin mi-

rasçılar bakımından sakıncalı sonuçlar doğurabileceğini dikkate alan yasa koyucu, mirasçılardan tereke borçlarına karşı korumak istemiş ve onların, miras bırakanın borçlarından sorumluluklarını sınırlayan ya da tamamen ortadan kaldıran çeşitli müesseseler oluşturmuştur. Bunlar ise, mirasın reddi, resmi defter tutma, resmi tasfiye halidir⁹.

Yasa gereği aktif ve pasifiyle mirasçılara geçen mirası, mirasçılar kabule zorlanamazlar. Mirasçılar, miras bırakanın borçları yönünden sorumluluk almak istemedikleri takdirde, mirası reddedebilmelerine imkân tanınmıştır. Böylece, kanuni ve mansup mirasçılar hiçbir sebep göstermeksizin kayıtsız ve şartsız olarak mirası reddedebilirler¹⁰. O halde mirasın reddi, mirasçının tek taraflı irade açıklamasında bulunmak suretiyle külli halefiyet esasını etkisiz bırakmasıdır¹¹.

Mirasçı, mirası süresi içinde ret hakkını kullanmaz ise, mirası kesin olarak kazanır¹². Mirası reddeden mirasçı ise, mirasın açıldığı andan itibaren mirasçılık sıfatını kaybeder. Medeni Kanun m. 611/1 uyarınca, yasal mirasçılardan biri mirası reddederse onun payı, miras açıldığı zaman kendisi sağ değilmiş gibi, hak sahiplerine geçer. Dolayısıyla, mirasçılıktan doğan hakları kullanamayacağı gibi, herhangi bir sorumluluğu da söz konusu olmaz¹³.

Mirası reddetme amaç, terekenin yasal ya da atanmış mirasçılarının kanunda öngörülen şartlara uyararak mirası kabul etmemek hususundaki arzularını sözlü yada yazılı olarak bildirmeleridir¹⁴. Medeni Kanunumuza göre, mirasın reddinin geçerli olması için şu şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

1- Red hakkı

Yasal ve atanmış mirasçılar mirası reddedebilirler (MK. m. 605). Ret hakkı, ancak miras bırakanın ölümünden sonra kullanılabilir. Miras bırakan henüz hayattayken ret beyanında bulunulamaz. Çünkü, henüz tümüyle kazanılmamış bir hakkın reddedilmesi düşünülemez. Miras bırakan hayattayken mirasçı sıfatı ortadan kaldırılmak isteniyorsa, mirastan feragat edilebilir. Belirli şartlar altında miras bırakanın temlik de mümkündür¹⁵. Miras açıldığında külli halef olan mirasçılar mirası reddedebilirler.

Sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan haklar hukuki niteliği itibarıyla miras hakkı değildir.

Mirasçı, mirası red hakkını kullanmadan, ancak red süresi dolmadan ölürse red hakkı onun mirasçılara geçer¹⁶. Red beyanı niteliği itibarıyla yenilik doğurucu bir irade beyanıdır¹⁷.

Ölümü tarihinde miras bırakanın ödemediği aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır (MK.m.605/2)¹⁸. Zımni-hükmi ret denilen bu durumda, ölenin pasifi aktifinden fazla ise, yaşam deneyimleri bu mirasın reddedileceğini gösterir. Yasa koyucu zımni rette, mirasçıları bir külfetten kurtarmıştır. Buna rağmen, mirasçı, mirası kabul etmek istiyorsa edebilir. Terekede tasarruf işlemi yaparak kabul yönündeki iradesini ortaya koyabilir¹⁹.

2- Red süresi

MK.m.606'ya göre, miras üç ay içinde red-dolunabilir²⁰. Bu üç aylık süre, hak düşürücü süredir ve kişinin mirasçı olduğunu öğrenme tarihinden itibaren işlemeye başlar²¹. Zamanaşımı veya hak düşümü sürelerinin dolmasına engel olmak için dava açılması ve cebri icra takibi yapılması, ret hakkını ortadan kaldırmaz (MK.m.610/3).

Üç aylık süre, yasal mirasçılar için, mirasçı olduklarını daha sonra öğrendikleri ispat edilmedikçe miras bırakanın ölümünü öğrendikleri; vasiyetname ile atanmış mirasçılar için miras bırakanın tasarrufunun kendilerine resmen bildirildiği tarihten işlemeye başlar (MK.m.606/2). Ancak, MK.m.615'e göre, önemli sebeplerin varlığı hâlinde sulh hâkimi, yasal ve atanmış mirasçılara tanınmış olan ret süresini uzatabilir veya yeni bir süre tanıyabilir. Hukuk literatüründe, mirasçının devamlı hastalığı, yabancı memlekette olması, tereke mallarının çeşitli memleketlere dağılmış olması, sonradan miras bırakanın haksız fiilinden dolayı bir sorumluluğunun öğrenilmiş olması gibi durumlar, birer önemli sebep kabul edilmektedir²².

Koruma önlemi olarak terekenin yazımı hâlinde mirası ret süresi, yasal ve atanmış mi-

rasçılar için yazım işleminin sona erdiğinin sulh hâkimi tarafından kendilerine bildirilmesiyle başlar (MK.m.607/1). Mirası reddetmeden ölen mirasçının ret hakkı kendi mirasçılara geçer (MK.m.608/1).

Mirasçılar için ret süresi, kendilerinin miras bırakanına mirasın geçtiğini öğrendikleri tarihten başlar. Ancak bu süre, kendilerinin miras bırakanından geçen mirasın reddi için mirasçıya tanınan süre dolmadıkça sona ermez (MK.m.608/2). Ret sonucunda miras daha önce mirasçı olmayanlara geçerse; bunlar için ret süresi, önceki mirasçılar tarafından mirasın reddedildiğini öğrendikleri tarihten işlemeye başlar (MK.m.608/3).

3- Reddin şekli

Mirasın reddi, mirasçılar tarafından sulh mahkemesine sözlü veya yazılı beyanla yapılır (MK.m.609). Sulh hâkiminin görevi, reddin süresinde olup olmadığını, reddedenin mirasçılık sıfatı bulunup bulunmadığını tespitten ibarettir. Süre şartı ve mirasçılık sıfatının gerçekleşmesi halinde hâkimin yapacağı iş, ret beyanını tescil etmekten ibarettir²³. Mirasın reddi, bozucu yenilik doğurucu bir hakkın kullanılmasıdır. Bütün yenilik doğurucu haklarda olduğu gibi, bir kez kullanmakla tükenir²⁴ ve MK.m.609/2 uyarınca, reddin kayıtsız ve şartsız olması gerekir²⁵. Mirası reddeden kişi, bu beyanda bulunduktan sonra tek taraflı olarak bundan dönemez²⁶.Sulh hâkimi, sözlü veya yazılı ret beyanını bir tutanakla tespit eder (MK.m.609/3).

Süresi içinde yapılmış olan ret beyanı, mirasın açıldığı yerin sulh mahkemesince özel kütüğüne yazılır ve reddeden mirasçı isterse kendisine reddi gösteren bir belge verilir (MK.m.609/4). Mirası reddin bir tutanakla tespit edilmesi, mirasın reddi nedeniyle bir başka kişinin mirasçılığı canlanacak ise, o kişiler ile ilgili sürenin işlemeye başlaması açısından önemlidir. Örneğin, miras bırakanın oğlu mirası reddettiğinde, onun çocuğu mirasçı olabilir²⁷. Tutanağın ve kütüğün nasıl tutulacağı tüzükle düzenlenir (MK.m.609/5).

4- Red hakkının düşmesi

MK.m.610 uyarınca, yasal süre içinde mira-

Bir kimsenin mirası reddetmesi, onun sosyal güvenlik hakkından yoksun kalması sonucuna yol açmamalıdır.

sı reddetmeyen mirasçı, mirası kayıtsız şartsız kazanmış olur. Ret süresi sona ermeden mirasçı olarak tereke işlemlerine karışan, terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya miras bırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapan ya da tereke mallarını gizleyen veya kendisine mal eden mirasçı, mirası reddedemez (MK.m.610/2). Bu hallerden biri varsa, süre dolmasa bile ret hakkı düşmüş sayılır²⁸.

III- Mirasın Reddinin Ölüm Sebebiyle Doğrudan Doğruya Mirasçılarının Şahsından Doğan Haklara Olan Etkisi

Miras hukuku, intikal yeteneğine sahip olan özel hukuk ilişkilerinin düzenlenmesi ile uğraşır. Öyle bazı haklar vardır ki, bunlar, ancak miras bırakanın ölümü ile ortaya çıktığı halde, miras hukukunun konusunu teşkil etmezler. Bunlar, miras bırakandan intikal eden haklar olmayıp, ölüm sebebiyle doğrudan doğruya mirasçıların, hatta bazen mirasçı olmayan kişilerin şahsında doğan haklardır²⁹. Başka bir deyişle, ölüm, bu hakların mirasçıların şahsında doğmasının sebebidir. Bu sebeple de bu haklar terekede³⁰ yer almazlar³¹. Bu yüzden, mirasçı olan kişi, bu sıfatı kazanmasa dahi, söz konusu haklara sahip olur³². Bu haklar, miras bırakandan halefiyet yoluyla intikal etmeyip, ölüm olayı nedeniyle mirasçının eline adeta gökten düşerler. Evvelce miras bırakanın malvarlığında yer almadıkları gibi, onun ölümünden sonra terekesinde de yer almazlar; ölümle mirasçının şahsında sıfırdan doğarlar³³. Bu bağlamda Yargıtay; sigortalıya sağlığında ödenen yaşlılık aylıkları terekeye dahil bulunmadığından, sigortalının kendisine ödenen yaşlılık aylıklarının miras hukuku çerçevesinde davalılardan istirdadının hukuken mümkün olmadığına karar vermiştir³⁴.

Terekede yer almayıp, doğrudan mirasçıların şahsında doğan, bu tür haklar kamu hukukundan ve özel hukuktan doğan haklar olarak ikiye ayrılabilir³⁵.

1- Mirasın reddinin kamu hukukundan doğan dul, yetim aylığına ve emekli ikramiyesine etkisi

Kamu hukukundan doğan haklar bakımından, ölüme rağmen mirasçılara intikal etmeyip doğrudan onların şahsında doğan haklar; dul ve yetim aylığı ile emekli ikramiyesidir³⁶. Bu haklar terekeye dâhil değildirler³⁷ ve miras yoluyla intikal etmezler. Buradaki ilişki kamu hukuku ilişkisidir³⁸. Dolayısıyla, mirasçılar mirası reddetseler bile sosyal güvenlik mevzuatı çerçevesinde dul ve yetim aylığını veya emekli ikramiyesini talep edebilirler. Zira, sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan haklar hukuki niteliği itibarıyla miras hakkı değildir. Bunlar doğrudan doğruya ilgili mevzuatın öngördüğü imkânlardır ve mirası reddetmek talep edilmelerine engel olmaz³⁹. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından, ölenin dul ve yetimlerine yapılan ödemeler, ölenin geride kalanlarının sosyal güvencesini temin nedeniyle yapılmaktadır. Sosyal güvence anayasal bir haktır. Bir kimsenin mirası reddetmesi, onun sosyal güvenlik hakkından yoksun kalması sonucuna yol açmamalıdır.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirlendiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti, sosyal bir hukuk devletidir. Anayasa'nın 12. maddesinde "Herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz devir edilemez, vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu"; 60. maddesinde ise "Herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu" düzenlenmiştir. Hal böyle olunca da, sosyal güvenlik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı dokunulmaz ve feragat edilemez bir hak olduğu açıktır⁴⁰. Sosyal hukuk devleti, sosyal güvenliği, sağlam, etkin ve iyi bir şekilde sağlamakla yükümlüdür. Mirasın reddi nedeniyle, anayasal bir hak olan sosyal güvenlik hakkından yoksun bırakılmak, sosyal güvenlik hukukunun temel yaklaşımına aykırı düşer.

Yargıtay; destekten yoksun kalma tazminatı niteliği itibariyle bağımsız bir hak olduğundan, mirasın reddedilmiş olmasının bu tazminatın talep edilmesine engel olmadığını belirtmiştir.

Nitekim konuyla ilgili olarak Yargıtay; dul ve yetim maaşları veya toptan ödemenin, hayatta kalanın şahsına bağlı olduğunu, ölenin terekesine dâhil olmadığını ve mirasın reddedilmiş olmasının maaşların alınmasına engel olmadığına karar vermiştir⁴¹.

Yine Yargıtay; borçluların murislerinden kendilerine bağlanan maaşı sahiplenmelerinin, Medeni Kanun'un 605. maddesi uyarınca murisin mirasını reddetmelerine engel teşkil etmeyeceğine; zira, murisin herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan almakta olduğu maaşın terekesine dâhil olmadığına karar vermiştir⁴².

Yargıtay'a göre; emekli aylığının terekeden intikal eden bir hak olarak kabul edilmediğini, Bağ-Kur'dan mirasçıya bağlanan maaşın terekenin sahiplenilmesi olmadığını ve redde engel teşkil etmeyeceğine karar vermiştir⁴³. Böylece sosyal güvenlik kurumundan bağlanan maaş terekeye dâhil edilmediğinden, mirasın reddedilmiş olması bu hak üzerinde bir etkisi olmayacaktır. Mirasçılar mirası reddetmiş olmalarına rağmen, kendilerine bağlanan maaşı almaya devam edeceklerdir. Ayrıca, mirasçıya maaş bağlanması terekenin sahiplenilmesi olmadığından, mirasın reddine de bir engel değildir.

Yargıtay'a konu olan başka bir olayda; "mirasçılar murise ait Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından gönderilen maaşı aldıkları gibi icra tetkik merciinde mirasçı sıfatıyla dava açmışlardır. Bu surette alelade idarenin dışına çıktıklarından, mirası reddetmek hakkından mahrum kalmışlardır⁴⁴.

Emekli ikramiyesi bakımından Yargıtay'a konu olan bir durumda; bir kimse emekliye ayrılmasını istemiş, isteği kabul olunarak işlemlere başlanmış ve henüz ikramiye almadan o kişi ölmüş ise, emekli ikramiyesi mirasçılara ait olacaktır. Bu durumda, emekli ikramiyesi terekeye

eklenecektir⁴⁵. Bu nedenle, miras reddedilmiş ise, reddeden emekli ikramiyesini alamaz.

Konuya özel sigortalar⁴⁶ açısından bakıldığında; kamu hukuku kurallarından kaynaklanan sosyal güvenceler, özel sigortalar için geçerli değildir⁴⁷. Çünkü, bu tür sigortalar, Medeni Kanun'un kapsamı dışında kaldığı için, sigorta tutarı diğer deyimle ödenecek tazminat terekeye eklenir⁴⁸. Dolayısıyla, mirası reddeden kişi murisin özel sigortasından doğacak olan sigorta bedelini talep hakkından mahrum kalacaktır. Ancak, miras bırakan sigortayı üçüncü bir kişi lehine yapmış, ona sigorta bedeli üzerinde kendi hakkından bağımsız, doğrudan doğruya sigortacıya karşı öne sürülebilecek bir hak tanımış olabilir. Miras bırakan, üçüncü kişiyi sigorta poliçesinde göstermiş olabileceği gibi, sonradan hiçbir şekilde bağlı olmadan tayin edebilir. Hatta, onu düzenlediği ölüme bağlı tasarrufunda dahi belirtebilir. Bu ihtimallerde, lehtara ait sigorta bedelini talep hakkı, miras açıldığı zaman hiçbir zaman terekeye girmez⁴⁹. Bu durumda lehtara ait sigorta bedeli terekeye girmediği için, üçüncü kişi mirası reddetmiş olsa dahi, sigorta bedelini talep edebilecektir.

2- Mirasın reddinin özel hukuktan kaynaklanan haklara olan etkisi

Özel hukuktan kaynaklanan haklara en güzel örnek, Borçlar Kanunu m. 45'de yer alan destekten yoksun kalma tazminatı ve BK.m.47'de ölenin yakınlarına tanınmış olan manevi tazminat hakkıdır⁵⁰.

a- Destekten yoksun kalma tazminatına etkisi

BK. m. 45'de yer verilen destekten yoksun kalma ile ilgili olarak getirilen hükmün amacı, ölüm sebebiyle, ölenin yardımından yoksun kalanların mal varlığını ölüm anındaki duruma getirmektir. Bununla mal varlığındaki azalmanın önlenmesi sağlanmak istenmiştir⁵¹. Destekten yoksun kalma tazminatının konusu, desteğin yitirilmesi nedeniyle yoksun kalınan yardımdır. Bu tazminatın amacı, ölüm olayı olmasaydı, ölenin yardımda bulunduğu kimselere yardımda bulunmaya devam edeceğinin düşünülmesi ve ölüm olayının bu süreci kesmesi sonucu des-

tekten yararlanan kimselerin uğradıkları zararın peşin ve toptan şekilde tazmin edilmesi, bu kimselerin ölüm olayından önceki durumlarına kavuşturulmasıdır. Dolayısıyla amaç, destekten yoksun kalanların desteklenerek, kendilerinin geçimini sağlayan kişinin ölümünden önce yaşamlarındaki mevcut olan sosyal ve ekonomik durumlarının korunmasıdır⁵².

Yargıtay; destekten yoksun kalma tazminatı niteliği itibarıyla bağımsız bir hak olduğundan, mirasın reddedilmiş olmasının bu tazminatın talep edilmesine engel olmadığını belirtmiştir. Kararda; “destekten yoksun kalma tazminatı ölüm ile ortaya çıkmasına rağmen, miras bırakanın şahsından doğan ve mirasçılara geçen bir hak değil, doğrudan bu kimselerin kendisinden doğan bağımsız bir haktır. Diğer bir ifadeyle, destekten yoksun kalma tazminatı niteliği itibarıyla, üçüncü kişilere, desteğin gelir ve yardımından yoksun kalmaları nedeniyle tanınmış bağımsız bir hak olup, mirasçılık sıfatı ve miras hukuku ile ilgisi yoktur. Çünkü bu hak mirasçılık sıfatından değil, eylemli olarak destek olanın ölümü nedeniyle, onun gelir ve yardımından yoksun kalma yada farazi destek olma olgusundan kaynaklanmaktadır⁵³. Destekten yoksun kalma tazminatı nitelik itibarıyla bağımsız bir hak olup; ölen kimse ile davacı arasında kanuni veya akdi bir bakım yükümlülüğü, mirasçılık ya da akrabalık ilişkisi bulunması gerekmediğinden; mirasın reddedilmiş olması, destekten yoksun kalma davasının açılmasına engel yasal bir neden değildir”, şeklinde söz konusu durum ortaya konulmuştur⁵⁴.

Yine, Yargıtay bir kararında; destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkının, ölenin intikal eden bir hak olmadığı, bu hakkın, yardımdan yoksun kalanların kendi şahıslarına bağlı bir hak olduğunu ve buradaki amacın da yoksun kalınan yardıma muhtaç olanları korumak olduğunu ifade etmiştir⁵⁵.

b- Manevi tazminat hakkına etkisi

BK.m.47'deki ölenin yakınlarına tanınmış olan manevi tazminat hakkı da terekeye girmez. Bu hak, doğrudan doğruya mirasçıya verilmiştir⁵⁶. Dolayısıyla, bu hak mirasçılara miras

bırakandan miras yolu ile kalmış bir hak değildir⁵⁷. Amaç, onun manevi dengesinde meydana gelen düzensizliği gidermektir⁵⁸.

Yargıtay, davacıların terekenin borca batık olması nedeniyle ölenin mirasını reddetmiş olmalarının, ölüm nedeniyle manevi tazminat istemine ilişkin dava açılmasına ve davanın incelenip hâsıl olacak sonuç uyarınca karar verilmesine engel yasal bir neden olmadığına karar vermiştir⁵⁹.

IV. Sonuç

Mirası reddeden kanuni mirasçı, miras bırakanın daha önce ölmüş sayılır. Onun payı, miras açıldığı zaman kendisi sağ değilmiş gibi, diğer hak sahiplerine geçer. Dolayısıyla, miras hukuku bakımından mirasçılıktan doğan hakları kullanmayacağı gibi borçlar bakımından da herhangi bir sorumluluğu olmaz⁶⁰.

Ancak, öyle bazı haklar vardır ki, bunlar miras bırakanın ölümü anında doğrudan doğruya mirasçılarının şahsında doğarlar. Başka bir ifadeyle, burada önce miras bırakana ait olup, onun ölümü ile mirasçılara geçen haklar bahis konusu değildir. Bu sebeple de bu haklar terekede yer almazlar⁶¹. Dolayısıyla, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca, ölen sigortalının yakınlarına bağlanan dul ve yetim aylığı ile ödenen emeklilik ikramiyesi, doğrudan doğruya dul ve yetim aylığı ile ödenen emeklilik ikramiyesini alan şahısların şahsında doğan bir haktır. Bu nedenle, bu şahıslar mirası reddetseler bile dul, yetim aylığını ya da emeklilik ikramiyesini talep edebilirler.

Ayrıca, murisin eş ve çocuklarının Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan aylık almaları MK. m.550 gereğince mirası benimseme şeklinde bir eylem sayılamaz. Çünkü, ölenin eş ve çocuklarına Sosyal Sigortalardan bağlanan maaş terekeye dâhil değildir. Onun için ölenin eş ve çocuklarına maaş sağlanması red hakkını kullanmaya engel değildir.

Destekten yoksun kalma tazminatı ve manevi tazminat hakkı bakımından da, mirasın reddedilmiş olması bu hakların talep edilmesine engel değildir. Çünkü, destekten yoksun kalma ve tazminat hakkı, miras bırakanın şah-

sından doğan ve mirasçılara geçen bir hak olmayıp, doğrudan mirasçılardan şahsında doğan bağımsız haklardır.

DİPNOTLAR

- 1 Mehmet Akad, Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı, İstanbul 1992, 5.
- 2 Tankut Centel, Sosyal Güvenlik Hakkı, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt II, İstanbul 2001, 821; Akad,10; Nihat Bulut, Sanayi Devriminden Küreselleşmeye Sosyal Haklar, İstanbul 2009, 145.
- 3 Bulut, 146.
- 4 Ali Güzel-Ali Rıza Okur-Nurşen Canıklıoğlu, Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul 2009, 2.
- 5 A. Can Tuncay-Ömer Ekmekçi, Yeni Mevzuat Açısından Sosyal Güvenlik Hukukunun Esasları, İstanbul 2009, 356.
- 6 4722 Sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, m.17, Kabul Tarihi: 03.12.2001; Yarg. 2. HD., 25.10.2007, E: 2006/19495, K: 2007/14409, www.legalbank.net.
- 7 Ahmet M. Kılıçoğlu, Miras Hukuku, Ankara 2009, 248; "Mirası kabul etmek demek, kural olarak, onu reddetmekten feragat etmek demektir.", Rona Serozan-Baki İlkay Engin, Ankara 2008, 385.
- 8 İlhan Helvacı, Mirasın Reddi, İstanbul 2002, 1; "Mirasın kabulü için, açık bir irade beyanı aranmaz. Zimmi kabul olanaklıdır.", Kılıçoğlu, 248; "Kural olarak, bir kimsenin ölümü ile malvarlığının bir bütün olarak mirasçılara geçmesini ifade eden külli halefiyet gereğince, miras bırakanın kişisel özelliklerinin ağır bastığı, düşünsel ve bedeni özellik ve yetenekleri göz önünde bulundurularak yapılmış, borcun bizzat miras bırakan tarafından yerine getirilmesi gereken şahsi edim borçları dışında, malvarlığından ifa durumunda bulunan maddi edim borçları mirasçılara intikal eder.", Yarg. HGK., 12.03.2008, E: 2008/21-235, K: 2008/248, Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt: 34, Sayı: 8, Ağustos 2008, 1498; Hakan Keser, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Işığında Mirasın Reddinin, Mirastan İskatın ve Sigortalının Öldürülmesinin Sosyal Güvenlik Kurumunca Bağlanacak Olan Ölüm Aylığına Etkisi, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, 2008, Sayı: 19, 1026.
- 9 Helvacı, 1.
- 10 Yarg. HGK., 14.03.1984, 1982/2-66, 1984/239, www.legalbank.net.
- 11 Mehmet Ayan, Miras Hukuku, Konya 2009, 224; "Medeni Kanun, kanundan ötürü külli geçiş ilkesini, red bozucu şartına bağlamıştır.", Ali Naim İnan/Şeref Ertaş/Hakan Albaş, İnan Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku, Ankara 2008, 501.
- 12 İnan/Ertaş/Albaş, 501.
- 13 Ayan, 229.
- 14 İnan/Ertaş/Albaş, 502.
- 15 Ayan, 224.
- 16 Kılıçoğlu, 250.
- 17 Yarg. HGK., 14.03.1984, E: 1982/2-66, K: 1984/239, www.legalbank.net.
- 18 "Tereke borca batık olduğu takdirde, miras hükmen red edilmiş sayılır (MK. 545). Mirasçılar MK.'nun 550. maddesinde yazılı eylemlerde bulunmadıkça yani, red hakkından yoksun kalmadıkça, her zaman borca batık olduğunun tesbiti istenebilir.", Yarg. 2. HD., 22.11.1983, E: 1983/8965, K: 1983/8919, www.legalbank.net.
- 19 Kılıçoğlu, 261.
- 20 Yarg. 2. HD., 22.02.2005, E: 2004/15954, K: 2005/2593, www.legalbank.net.
- 21 Kılıçoğlu, 251; "Mirası ret, hukuken niteliği itibarıyla bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılmasıdır.", Ayan, 225; İnan/Ertaş/Albaş, 505; Helvacı, 73.
- 22 İnan/Ertaş/Albaş, 506.
- 23 Yarg. 2. HD., 05.03.2009, E: 2008/17244, K: 2009/3899, www.legalbank.net.
- 24 Kılıçoğlu, 249; İnan/Ertaş/Albaş, 503.
- 25 "Mirasın kayıtsız koşulsuz reddi beyanının bildirileceği ve bu beyanı tutanakla tespit edecek olan makam Sulh Hukuk Mahkemesidir. Görev kamu düzeniyle ilgilidir. Yargılamanın her aşamasında resen dikkate alınır.", Yarg. 2. HD., 02.06.2004, E: 2004/6246, K:2004/7140, Nazif Kaçak, Yeni İctihatlarla Yeni Miras Hukuku, Ankara 2006, 319.
- 26 Kılıçoğlu, 249.
- 27 Kılıçoğlu, 250.
- 28 Kılıçoğlu, 260.
- 29 Mustafa Dural-Turgut Öz, Miras Hukuku, İstanbul 2006, 11; İnan/Ertaş/Albaş, 54; Necip Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, İstanbul 1987, 37
- 30 "Eski Medeni Kanunumuz, bazen "mal" veya "mallar=mamelek" ifadesini miras "tereki" ifadesi ile aynı anlamda kullanmıştır.", İnan/Ertaş/Albaş, 55; "Tereke ile, ölen kimsenin malvarlığı yani mallarının, hak, alacak ve borçların bütünü anlaşılır.", Zahit İmre-Hasan Erman, Miras Hukuku, İstanbul 2004, 9; Esat Şener, Tereke ve Saklı Payın Hesaplanması, Yargıtay Dergisi, Cilt: 1, sayı: 4, Ekim 1975, 5.
- 31 Kocayusufpaşaoğlu, 37; Dural-Öz, 11; Serozan-Engin, 100, Keser, 1035.
- 32 Dural-Öz, 11; Serozan-Engin, 100; Keser, 103.
- 33 Serozan-Engin, 100; Yarg. İctihadi Birleştirme Genel Kurulu, 06.03.1978, E: 1978/1, K: 1978/3, http://www.kazanci.com/cgi-bin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/ibgk-1978-1.htm&query=Mirasın reddedilmiş olması maaşların alınmasına engel olmaz#fm; Yarg. 4. HD., 15.01.2008, E: 2007/10817, K: 2008/85, http://www.kazanci.com/cgi-bin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/4hd-2007-10817.htm&query=emekli aylığı ve mirasın reddi#fm.
- 34 Yarg.10. HD., 26.01.2005, E: 2004/11384, K: 2005/127, www.legalbank.net.
- 35 Dural-Öz, 11, 12.
- 36 Dural-Öz, 11, 12; Serozan-Engin, 100.
- 37 Şener, (Yargıtay Dergisi), 11; Kılıçoğlu, 2, 3; Esat Şener, Mi-

- ras Hak ve Payları, Ankara 1996, 32; Kocayusufpaşaoğlu, 38.
- 38 Kılıçoğlu, 2, 3; Şener, 32; Kocayusufpaşaoğlu, 38.
- 39 Ayan, 229, dn. 29; Kocayusufpaşaoğlu, 37; Güzel-Okur-Caniklioğlu, 550; Tuncay-Ekmekçi, 359; Keser, 1035; Kılıçoğlu, 262.
- 40 Yarg. 21. HD., 08.02.2005, E: 2004/12344, K: 2005/816, www.legalbank.net.
- 41 Yarg. İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 06.03.1978, E: 1978/1, K: 1978/3, <http://www.kazanci.com/cgi-bin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/ibgk-1978-1.htm&query=Mirasın reddedilmiş olması maaşların alınmasına engel olmaz#fm>; Yarg. 4. HD., 15.01.2008, E: 2007/10817, K: 2008/85, <http://www.kazanci.com/cgi-bin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/4hd-2007-10817.htm&query=emekli aylığı ve mirasın reddi#fm>.
- 42 Yarg. 12. HD., 26.12.2005, E: 2005/23073, K: 2005/26042, <http://www.kazanci.com/cgi-bin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/12hd-2005-3073.htm&query=murasın almakta olduğu maaş#fm>; "Sigortalıya sağlığında fuzuli olarak ödenen yaşlılık aylıkları terekeye dahil bulunmadığından, sigortalının kendisine ödenen bu aylıkların miras hukuku çerçevesinde hak sahiplerinden istirdadı mümkün değildir", Yarg. 10. HD., 03.11.2003, E: 2003/7214, K: 2003/7768, www.legalbank.net.
- 43 Yarg. 2. HD., 07.06.1999, E: 1999/4379, K: 1999/6408, <http://www.kazanci.com/cgi-bin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/2hd-1999-4379.htm&query=mirasın reddi ve mirasın reddi maaş#fm>; "... ölenin eş ve çocuklarının Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan aylık almalarının MK.'nun 550. maddesi gereğince benimsemiş (tesahüp) şeklinde bir eylem sayılması da doğru değildir. Çünkü, ölenin eş ve çocuklarına Sosyal Sigortalardan bağlanan maaş terekeye dahil değildir. Onun için maaş sağlanması red hakkını kullanmaya engel değildir.", Yarg. 2. HD., 22.11.1983, E: 1983/8965, K:1983/8919, www.legalbank.net.
- 44 Yarg. 2. HD., 18.4.2002, E: 2002/4454, K: 2002/5478, <http://www.kazanci.com/cgi-bin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/2hd-2002-4454.htm&query=mirasın reddi ve mirasın reddi maaş#fm>
- 45 Yarg. 2. HD., 27.02.1967, 953/1097, Şener, (Yargıtay Dergisi), 11, bak: dip not. 21a.
- 46 Sosyal sigorta - özel sigorta ilişkisi için bak. Tuncay-Ekmekçi, 82, 83.
- 47 Şener, (Yargıtay Dergisi), 11, 12; Kılıçoğlu, 262.
- 48 Şener, (Yargıtay Dergisi), 12.
- 49 Kocayusufpaşaoğlu, 404.
- 50 Dural-Öz, 12; Kocayusufpaşaoğlu, 37.
- 51 Şener, 32.
- 52 Yarg. HGK., 18.04.2007, E: 2007/4-222, K: 2007/222, Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt: 33, sayı. 9, Eylül 2007, 1646.
- 53 Yarg. YHGK., 25.05.1984, E:1982/9-301, K:1984/619, Bak: Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt: 33, sayı. 9, Eylül 2007, 1647;
- 54 Yarg. YHGK., 18.04.2007, E: 2007/4-222, K: 2007/222, Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt: 33, sayı. 9, Eylül 2007, 1642-1648;

Yarg. İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 06.03.1978, E: 1978/1, K: 1978/3, <http://www.kazanci.com/cgi-bin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/ibgk-1978-1.htm&query=Mirasın reddedilmiş olması maaşların alınmasına engel olmaz#fm>; Yarg. 4. HD., 15.01.2008, E: 2007/10817, K: 2008/85, <http://www.kazanci.com/cgi-bin/highlt/ibb/highlight.cgi?file=ibb/files/4hd-2007-10817.htm&query=emekli aylığı ve mirasın reddi#fm>.

55 Yarg. 11. HD., 01.12.1975, E: 1975/5424, K: 1975/6910, www.legalbank.net.

56 Şener, 32.

57 Kocayusufpaşaoğlu, 37.

58 Şener, 32.

59 Yarg. 2. HD., 21.05.1992, E: 1991/3944, K: 1992/6778, Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 10, Ekim 1992; İsmail Özmen, Tereke Hukuku Davaları, Ankara 1997, 523.

60 Ayan, 229.

61 Kocayusufpaşaoğlu, 36, 37.

KAYNAKÇA

- A. Can Tuncay-Ömer Ekmekçi: Yeni Mevzuat Açısından Sosyal Güvenlik Hukukunun Esasları, İstanbul 2009.
- Ahmet M. Kılıçoğlu: Miras Hukuku, Ankara 2009.
- Ali Naim İnan/Şeref Ertaş/Hakan Albaş: İnan Türk Medeni Hukuku, Miras Hukuku, Ankara 2008.
- Ali Güzel-Ali Rıza Okur-Nurşen Caniklioğlu: Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul 2009.
- Esat Şener: Miras Hak ve Payları, Ankara 1996.
- Esat Şener: Tereke ve Saklı Payın Hesaplanması, Yargıtay Dergisi, Cilt: 1, sayı: 4, Ekim 1975.
- Hakan Keser, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Işığında Mirasın Reddinin, Mirastan İskatın ve Sigortalının Öldürülmesinin Sosyal Güvenlik Kurumunca Bağlanacak Olan Ölüm Aylığına Etkisi, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, 2008, Sayı: 19.
- İlhan Helvacı: Mirasın Reddi, İstanbul 2002.
- İsmail Özmen: Tereke Hukuku Davaları, Ankara 1997.
- Mehmet Akad: Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı, İstanbul 1992.
- Mehmet Ayan: Miras Hukuku, Konya 2009.
- Mustafa Dural-Turgut Öz: Miras Hukuku, İstanbul 2006.
- Nazif Kaçak: Yeni İçtihatlarla Yeni Miras Hukuku, Ankara 2006.
- Necip Kocayusufpaşaoğlu: Miras Hukuku, İstanbul 1987.
- Nihat Bulut: Sanayi Devriminden Küreselleşmeye Sosyal Haklar, İstanbul 2009.
- Rona Serozan-Baki İlkay Engin, Ankara 2008.
- Tankut Centel: Sosyal Güvenlik Hakkı, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt II, İstanbul 2001.
- Zahit İmre-Hasan Erman: Miras Hukuku, İstanbul 2004.